

**CONEGUEM EL NOSTRE
PATRIMONI ARTÍSTIC**

**Una coberta de sepulcre del Museu
Diocesà de Tarragona, procedent de
Santa Maria de Bell-lloc
(Santa Coloma de Queralt)**

Sofia Mata de la Cruz

Al respecte, cal reflexionar sobre el motiu que justificaria que en un sepulcre hipotèticament procedent de les Piles el personatge representat dugui l'escut dels Queralt. Alguns autors han afirmat categòricament que els registres antics del Museu Diocesà de Tarragona estarien equivocats i que es tractaria d'un error. Però tota la documentació del museu indica de forma contundent que procedia de les Piles. D'altra banda, cal tenir present que les Piles i els indrets que comprenen el seu municipi (Biure, els Guialmons, Figuerola, Sant Gallard) no tenien relació directa amb els Queralt.

L'explicació pot ser ben senzilla. Durant segles, i a l'ombra dels Queralt, Santa Maria de Bell-lloc va prosperar. La decadència es va iniciar amb la invasió napoleònica. Però va ser la desamortització de 1835, amb l'abandonament del convent, el fet que va originar que durant anys l'edifici fos objecte de l'espoli i la incúria, fins al punt que la coberta va caure i l'interior de l'edifici va quedar sotmès a les inclemències del temps. En un moment indeterminat, possiblement durant la segona meitat del segle XIX, la coberta de sepulcre hauria estat portada a les Piles i d'allà va ingressar al Museu Diocesà el 1919.

A l'església de Santa Maria de Bell-lloc hi havia altres sepulcres. N'hi va haver un, que tenia la figura d'un cavaller jacent a la coberta, molt similar al del Museu Diocesà de Tarragona. Va desaparèixer de l'església en data indeterminada i actualment es troba a l'abadia de Fontfroide, a prop de Narbona (Occitània).

Coberta del sepulcre (Museu Diocesà de Tarragona)

El sepulcre del cavaller conservat al Museu Diocesà és de pedra calcària, i fa 178 x 49 x 38 cm. Ha perdut gairebé tota la part corresponent als peus. Es troba bastant erosionat i té concrecions, cosa que encaixaria amb els anys de permanència a la intempèrie. El cavaller està representat jacent, amb el cap recolzat sobre un coixí i amb les mans creuades sobre el ventre. El coixí duu als costats un serrell de passamaneria.

L'arnés del cavaller està format de les següents peces. Vesteix una túnica, anomenada gonella. Damunt porta una cota de malles superior, que podia arribar a pesar uns vint kg. Generalment es perllongava en forma de caputxa que protegia el cap, la nuca, el coll i el mentó. La ventalla era l'obertura que deixava al descobert la cara del cavaller i que s'estrenyia mitjançant una llaçada. La cota de malla està protegida per vairescuts, uns discos metàl·lics que augmentaven la protecció en algunes parts del cos, com les espatlles i els colzes. També porta manyopes de malla. La cota va cenyida a la cintura per una corretja. Una segona corretja està ornada amb cercles on s'inscriuen petits escuts que mostren les armes dels Queralt: un lleopard lleonat rampant i coronat. Dos penjolls l'ornamenten. Aquesta corretja subjecta la beina, decorada amb línies diagonals paral·leles, damunt de la qual apareixen novament escutets amb les armes dels Queralt. A dins de la beina està col·locada l'espasa. Les cames estan protegides per gamberes, i malgrat que l'escultura ha perdut gairebé del tot els peus, encara es veuen els esperons.

L'espasa del cavaller correspon a l'estil de les espases catalanes medievals, que tenien una fulla amb un nucli d'acer dolç i un exterior d'acer dur, soldats entre si per forja. Les espases catalanes seguien la tradició dels francs i gaudien de gran fama: «Espasa de Barcelona, espasa bona», era una dita de l'època. L'autor granadí Ibn Hudhayl lloa les espases catalanes en la seva obra *Gala de cavallers i blasó de paladins* (1392). La beina, la coberta protectora de l'espasa, possiblement estaria feta amb metall, tal com permet pensar la decoració en línies incises diagonals, i amb escuts del llinatge familiar aplicats.

El cavaller era la unitat de combat bàsica, però no era autònom. Cada cavaller feudal exigia una organització complexa: necessitava usualment, i com a mínim, dos cavalls, un d'ells el destre o cavall de batalla que, si podia ser, es reservava únicament per al combat. Li calia l'ajut d'un escuder i d'alguns criats encarregats de transportar

i cuidar la impedimenta, les armes i la tenda de campanya. En ocasions l'acompanyaven, també, homes d'armes a cavall i fins i tot ballesters o arquers muntats. Tot plegat constituïa una unitat bàsica de combat i logística que a l'Europa de l'època denominaven llança, usualment fins a mitja dotzena de persones que treballaven per fer possible i viable el cavaller com a unitat de combat. Des del segle XIII la presència dels senyals heràldics dels llinatges als escuts i a altres parts de l'arnés dels cavallers va esdevenir habitual, en part per identificar-se i també poder-se distingir els uns dels altres.

Aquest sepulcre es pot relacionar estilísticament i iconogràficament amb un doble sepulcre, originari de Santa Perpètua de Gaià, que representa un membre de la família Montagut i la seva esposa, de la família Ça Terra. Es conserva també al Museu Diocesà de Tarragona. Així mateix, es pot relacionar amb l'esmentada coberta de sepulcre que es trobava a Santa Maria de Bell-lloc i que ara es custodia a l'abadia de Fontfroide. Tots tres sepulcres són obra d'un mateix artífex, segurament local i molt mediocre, que es devia dedicar a aquest tipus de treballs.

Pel que fa a la identificació del personatge del sepulcre, com ja s'ha dit, el lleopard lleonat de l'heràldica apunta clarament al llinatge dels Queralt. El tipus de vestimenta militar, l'estil del sepulcre i la relació amb el de Santa Perpètua ha permès atribuir-li una cronologia compresa entre els anys 1330-1340. De quin membre de la família Queralt es tractaria? L'examen de l'arbre genealògic dels Queralt podria apuntar cap a un dels fills mascles de Pere IV de Queralt (+1323/1324) i de Francesca de Castellnou: Bernat, Ponç, Pere, Guillem i Ramon. La baronia de Santa Coloma la va heretar Pere (Pere V de Queralt), que era el tercer fill mascle. Però només es tracta d'una hipòtesi sense cap confirmació documental.

Bibliografia:

- Riquer, Martí de. *L'arnés del cavaller. Armes i armadures catalanes*. Barcelona: Ariel, 1968, p. 69.
- Español Bertran, Francesca. *La escultura gòtica funerària en Catalunya (siglo XIV)*. Tesi doctoral. Barcelona: Universitat de Barcelona, 1987, 3 vols, p. 628-629.

«Figura jacent d'un membre de la família Queralt». *Pallium. Exposició d'Art i Documentació*. Tarragona: Catedral de Tarragona/ Diputació de Tarragona, 1992, p. 114, cat. 62.

Guillem Seguer de Montblanc. Un mestre trescentista escultor, pintor i arquitecte. Montblanc: Consell Comarcal de la Conca de Barberà, 1994, p. 62.

«Escultura funerària. Els sepulcres dels Queralt, a Santa Maria de Bell-lloc», *Història de la Conca de Barberà. Història de l'Art*. Barcelona: Consell Comarcal de la Conca de Barberà, 2008, p. 223-224.